

## **ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (за період 01–31 грудня 2022 р.)**

### **Податкова та митна політика**

*Державна податкова служба України (ДПС) повідомила про обсяги надходження податкових платежів у 2022 р.* Згідно з цими даними в 2022 р. надходження (сальдо) до зведеного бюджету за платежами, які контролює ДПС, становили 1 091,4 млрд грн, що на 98,2 млрд грн, або на 9,9 % більше, ніж у 2021 р. Зокрема, до державного бюджету надійшло 698,7 млрд грн, що на 46,6 млрд грн, або на 7,2 % перевищує відповідний показник 2021 р. До місцевих бюджетів – 392,7 млрд грн, що на 51,5 млрд грн, або на 15,1 % більше, ніж у 2021 р. Відшкодовано ПДВ на рахунки платників – 84,6 млрд гривень. У грудні 2022 р. надходження (сальдо) до зведеного бюджету за платежами, які контролює ДПС, становили 99 млрд грн, у т. ч. до державного бюджету – 56,6 млрд грн, до місцевих бюджетів – 42,5 млрд грн. Надходження Єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) у 2022 р. становили 425,3 млрд грн, що на 76,2 млрд грн, або на 21,8 % більше, ніж у 2021 р. Зокрема, надходження ЄСВ у грудні 2022 р. становили 49,5 млрд грн, що на 10,9 млрд грн, або на 28,2 % більше, ніж у грудні 2021 р.<sup>1</sup>. Отже, платники сумлінно сплачують податки до бюджету та в складний воєнний час продовжують підтримувати державу.

*Державна митна служба України (Держмитслужба) повідомила про обсяги надходження митних платежів у 2022 р.* Так, упродовж 2022 р. до державного бюджету України перераховано 300,8 млрд грн митних платежів. Зокрема, у грудні 2022 р. перераховано 36,7 млрд грн, а всього за час дії воєнного стану в Україні (від 24 лютого) – 226,4 млрд грн митних платежів. Варто зазначити, що в умовах воєнного стану збережено функціональність та позитивну динаміку збільшення перерахувань митних та інших платежів до доходної частини бюджету (див. рис.). Показники надходжень зросли: із 7,7 млрд грн – у березні до 36,7 млрд грн – у грудні 2022 р.

---

<sup>1</sup> У 2022 році до державного бюджету надійшло 698,7 млрд гривень / Державна податкова служба України. 2023. 02 січ. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentri/novini/644526.html>

Станом на 15 грудня 2022 р. загальний обсяг ввезених в Україну гуманітарних вантажів від початку війни становив 1 016 412,5 т, у т.ч. понад 60 тис. транспортних засобів. Окрім того, в якості гуманітарної допомоги завозилися лікарські засоби, медичне обладнання, продукти харчування, військове спорядження, одяг, взуття тощо, а нині також і генератори, павербанки<sup>2</sup>. Декларація на ввезення гуманітарної допомоги може бути подана митниці як у паперовій, так і в електронній формі. Надання міжнародною спільнотою великих обсягів гуманітарної допомоги із спрощеним порядком її розмитнення уможливило підтримати стійкість народу України у боротьбі з агресором.

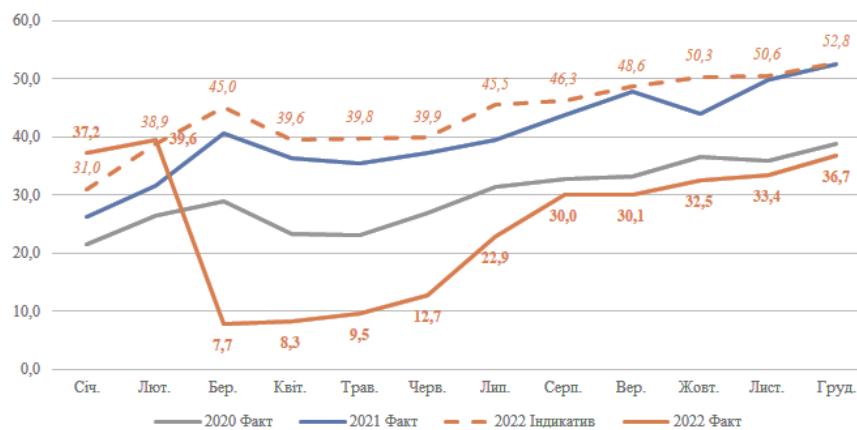


Рис. Динаміка надходження митних платежів до державного бюджету України в 2020–2022 рр., млрд грн  
 Джерело: складено за<sup>3</sup>.

**Верховна Рада України ухвалила і Президент України підписав зміни до Податкового та Митного кодексів України задля сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України.** Законами України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України» від 13 грудня 2022 р. № 2836-IX та «Про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної

<sup>2</sup> Понад 1 млн тонн гуманітарної допомоги оформлено митниками від початку війни / Державна митна служба України. 2022. 15 груд. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/ponad-1-mln-tonn-gumanitarnoyi-dopomogi-oformleno-mitnikami-vid-pochatku-viini-1037>

<sup>3</sup> Щодо стану надходження митних платежів у липні 2022 року / Державна митна служба України. 2022. 09 серп. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/shchodo-stanu-nadkhodzhenia-mitnikh-platezhiv-u-lipni-2022-roku-918> ; Протягом 2022 року Держмитслужба перерахувала до Державного бюджету України 300,8 млрд грн митних платежів / Державна митна служба України. 2022. 30 груд. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/protiagom-2022-roku-derzhmitsluzhba-pererakhuvava-do-derzhavnogo-biudzhetu-ukrayini-3008-mlrd-grn-mitnikh-platezhiv-1046>

інфраструктури України» від 13 грудня 2022 р. № 2837-IX передбачено тимчасове, але не більше ніж до 01 травня 2023 р., звільнення від ПДВ та ввізного мита переліку товарів, що ввозяться на митну територію України підприємствами або громадянами. До переліку, зокрема, входять: електрогенераторні установки та частини до них; окремі трансформатори, їх частини, інвертори; окремі акумулятори, включно сепаратори для них; системи для забезпечення супутникового доступу до інтернету (Starlink) тощо. Так забезпечено податкове стимулювання відновлення енергетичної інфраструктури України.

***ДПС поінформувала про наповнення бюджетів усіх рівнів у розрізі галузей економіки за січень – листопад 2022 р.*** Зокрема, за цей період 2022 р. найбільша частка в сплаті податків, зборів та платежів (збір) до зведеного бюджету України суб'єктами господарювання припадає на галузь оптової та роздрібної торгівлі; також ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,2 % від загального збору до зведеного бюджету України; переробну промисловість – 14,5 %; добувну промисловість і розроблення кар'єрів – 12,8 %; державне управління та оборону; обов'язкове соціальне страхування – 12,5 %.

*Найбільше зростання сплати за 11 місяців 2022 р. відносно 11 місяців 2021 р. сталося в таких галузях:* державне управління та оборона; обов'язкове соціальне страхування – зростання в 2,3 раза, або +75,4 млрд грн; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – зростання в 1,2 раза, або +15,5 млрд грн; фінансова та страхова діяльність – зростання в 1,3 раза, або +12,8 млрд грн; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – зростання в 1,1 раза, або +9,7 млрд грн.

*Найбільше скорочення сплати за 11 місяців 2022 р. відносно 11 місяців 2021 р. спостерігаємо в таких галузях:* переробна промисловість – зменшення на 22,2 %, або на 44,3 млрд грн; сільське, лісове та рибне господарство – на 23,1 %, або на 14,1 млрд грн; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – на 12,9 %, або на 9,6 млрд грн<sup>4</sup>.

***Засади майбутньої податкової політики України окреслено в Листі про наміри та Меморандумі про економічну та фінансову політику від 08 грудня 2022 р. в рамках нової Моніторингової програми МВФ для України.*** Вказані документи містять схвалені 19 грудня 2022 р. Радою директорів Міжнародного валютного фонду заходи, які уряд України та Національний банк України (НБУ) реалізували та планують реалізувати протягом періоду дії цієї Моніторингової програми МВФ в 2022–2023 рр.

Зокрема, Програма передбачає заходи щодо збільшення податкових надходжень. Україна рішуче налаштована на визначення додаткових джерел

<sup>4</sup> Наповнення бюджетів усіх рівнів у розрізі галузей економіки за січень – листопад 2022 року / Державна податкова служба України. 2022. 26 груд. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/642861.html>

надходжень. За технічної допомоги МВФ Україна працюватиме над розробленням інтегрованої дорожньої карти заходів податкової політики та адміністрування податків задля якнайшвидшого відновлення довоєнного стану податкового адміністрування та політики.

У найближчому майбутньому – це подання до Верховної Ради України (Структурний маяк, кінець січня 2023 р.) трьох законопроектів щодо: скасування мораторію на проведення податкових перевірок; скасування спеціальних положень, що дозволяють платникам податків використовувати спрощену систему оподаткування, а саме: ставку єдиного податку в розмірі 2 %, і відновлення довоєнного режиму для цих платників податків; забезпечення ефективного та повноцінного застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) у закладах роздрібною торгівлі (та пов’язаної з ними розрахунково-платіжної інфраструктури), включно з відновленням відповідальності за порушення цих вимог (усі три пункти набувають чинності з 01 липня 2023 р.). Орієнтовний приріст надходжень у 2023 р. від скасування змін спрощеного режиму оподаткування оцінюється приблизно на рівні 0,13 % ВВП.

Україна також продовжує працювати над ширшим дизайном податкової політики та заходами для побудови сучасної системи адміністрування доходів (включно з обмеженням можливості ухилення від оподаткування ПДФО через використання спрощеного режиму оподаткування платниками податків III групи), що допоможе досягти цілей фіскальної політики в післявоєнний період.

У ширшому сенсі з метою збереження макроекономічної стабільності та закладання основ міцної фіскальної системи Україна буде, зокрема, уникати будь-яких заходів, які би зменшували податкові надходження, розмивали базу оподаткування або підривали довіру до державних фінансів, здійснюватиме контроль за простроченими податковими зобов’язаннями (у т. ч. з боку державних підприємств, а також із відшкодування ПДВ)<sup>5</sup>.

Виконання положень Меморандуму наблизить Україну до запуску нової повноцінної програми співпраці з МВФ у 2023 р.

***Сформовано оновлений перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ для отримання платниками низки податкових пільг.*** Після запровадження воєнного стану до «Перехідних положень» Податкового кодексу України законами України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX та від 24 березня 2022 р. № 2142-IX були включені нові пункти 69.14., 69.15., 69.16. та 69.22., якими для постраждалих територій передбачені податкові

<sup>5</sup> IMF. Ukraine: Program Monitoring with Board Involvement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine / International Monetary Fund. 2022. 21 Dec. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/12/21/Ukraine-Program-Monitoring-with-Board-Involvement-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-527288>

пільги із плати за землю, загального мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки, екологічного податку та податку на нерухоме майно відповідно. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, визначається Кабінетом Міністрів України. Із тривалою затримкою після численних звернень бізнесу нарешті затверджено постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» від 06 грудня 2022 р. № 1364. Цим документом встановлено, що відповідний перелік затверджує Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій (Мінреінтеграції) за формою згідно з додатком за погодженням із Міністерством оборони на підставі пропозицій відповідних обласних, Київської міської військових адміністрацій. На виконання норми Мінреінтеграції затвердило новий наказ «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» від 22 грудня 2022 р. № 309. Території, які зазначаються в переліку, поділяються на території, окуповані РФ, і території, на яких ведуться (велися) бойові дії. У свою чергу, території, на яких ведуться (велися) бойові дії, поділено на території можливих бойових дій і території активних бойових дій. Характерно, що новий перелік уточнюється до рівня окремих населених пунктів, а не територіальних громад, як раніше визначав наказ Мінреінтеграції «Про затвердження Переліку територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 10 грудня 2022 року» від 25 квітня 2022 р. № 75 (зі змінами). Отже, платники податків із постраждалих територій нарешті отримали змогу з упевненістю скоригувати у бік зменшення свої податкові зобов'язання та, як результат, дещо поліпшити свій фінансовий стан.

**Уряд України затвердив зміни для удосконалення роботи системи блокування податкових накладних.** Так, 23 грудня 2022 р. Кабінет Міністрів України вніс зміни до своєї ж постанови «Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» від 11 грудня 2019 р. № 1165 (зі змінами).

Новими положеннями передбачається таке:

- розширення ознаки безумовної реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування;
- зміна форми рішення про відповідність платника податку критеріям ризиковості та рішення про врахування/неврахування таблиці даних платника;
- запровадження довідника кодів податкової інформації, яка є підставою для прийняття рішення про відповідність платника податку критеріям ризиковості

(коди визначатимуться ДПС та будуть розміщуватися на офіційному вебсайті ДПС);

- пом'якшення критеріїв ризиковості здійснення операцій;
- розширення одного з показників позитивної податкової історії платника ПДВ;
- запровадження разової автоматичної реєстрації деяких податкових накладних/розрахунків коригування тощо.

Відповідні зміни спрямовані на створення сприятливих умов для реєстрації податкових накладних, усунення непорозумінь між платниками податку та контролюючими органами та можливість держави своєчасно виконувати свої зобов'язання перед платниками податку в частині відшкодування податку на додану вартість із бюджету. Першочерговим завданням є необхідність забезпечення для сумлінних платників необтяжливого проходження моніторингу, без зайвого втручання в господарську діяльність та витрачання часу й додаткових ресурсів суб'єктами господарювання на подання податковим органам значної кількості підтверджувальних та уточнювальних документів.

**ДПС сформувала план-графік проведення планових документальних перевірок на 2023 р.** Відповідно до статті 77 Податкового кодексу України документальні планові перевірки повинні бути передбачені в плані-графіку проведення планових документальних перевірок. Згідно з вимогами Кодексу та відповідно до Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02 червня 2015 р. № 524 (зі змінами), ДПС сформовано план-графік проведення документальних планових перевірок платників податків на 2023 р. Цей документ 23 грудня 2022 р. оприлюднено на вебпорталі ДПС. З метою недопущення втрат бюджету внаслідок законодавчих обмежень щодо здійснення в 2022 р. заходів контролю було проведено аналіз стану здійснення діяльності, подання звітності та ризиків несплати податків суб'єктів господарювання, планові перевірки яких не були розпочаті в 2022 р. З урахуванням цього аналізу було сформовано план-графік на 2023 р., 97 % якого становлять платники податків, планові перевірки котрих не були розпочаті в 2022 р. та які, за результатами подання звітності у поточному році, мають ризики несплати податків. Усього до плану-графіка включено 2,22 тис. суб'єктів господарювання з обсягами задекларованих доходів за 2021 р. 1,3 трлн грн та розрахунковими втратами бюджету 11,5 млрд грн, у т. ч.: розрахункові втрати з податку на прибуток – 3,3 млрд грн; розрахункові втрати з ПДВ – 8,2 млрд грн.

Як зазначає ДПС, усі дібрані до плану-графіка підприємства мають критерії ризику від провадження платниками податків господарської діяльності високого ступеня. При цьому 60 % мають три та більше ризиків несплати податків високого

ступеня<sup>6</sup>. Водночас триває мораторій на податкові планові документальні перевірки.

**Міжнародні партнери підтвердили, що митна процедура спільного транзиту з Україною працює на належному рівні.** У Брюсселі 12 грудня 2022 р. відбулися 35-те засідання Об'єднаних комітетів EU-СТС з питань спільного транзиту й спрощення формальностей у торгівлі товарами та 189-те засідання Робочої групи EU-СТС з питань спільного транзиту та спрощення формальностей у торгівлі товарами. Зважаючи на те, що Україна з 01 жовтня 2022 р. приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами, значну частину часу було приділено саме питанням початку міжнародного застосування NCTS нашою країною. Україна поінформувала про результати перших двох місяців роботи в системі спільного транзиту. Так, кількість оформлень з України перевищила 150 декларацій і має позитивну динаміку до зростання. Водночас відбулося понад 130 переміщень, успішно завершених Україною, цей показник має значний потенціал для збільшення. Учасники засідання від Нідерландів, Бельгії, Чехії, Німеччини, а також суміжних країн – членів ЄС: Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії, акцентували на позитивному досвіді переміщення товарів спільним транзитом з Україною та висловили сподівання щодо поступового збільшення кількості операцій.

Представники DG TAXUD також представили своє бачення щодо перших результатів застосування NCTS Україною та зазначили, що збільшення кількості операцій спільного транзиту сприятиме покращенню ситуації на спільному європейсько-українському кордоні та зменшенню черг<sup>7</sup>.

Загалом учасники зустрічей підтвердили, що процедура спільного транзиту з Україною працює та звернули увагу на надійність системи завдяки відсутності збоїв у її роботі.

<sup>6</sup> Сформовано план-графік проведення планових документальних перевірок на 2023 рік / Державна податкова служба України. 2022. 28 груд. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/643248.html>

<sup>7</sup> Міжнародні партнери підтвердили, що процедура спільного транзиту з Україною працює на належному рівні / Державна митна служба України. 2022. 13 груд. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/mizhnarodni-partneri-pidtvrdili-shcho-protsedura-spilnogo-tranzitu-z-ukrayinoiu-pratsiuie-na-naleznomu-rivni-1035>